Keskushallinto / PN 6.11.2019

Kunta- ja terveysjaos 7.11.2019

VNS 2/2019 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2020–2023
HE 29/2019 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020

Rikosseuraamuslaitoksen taloudellinen tilanne vuosina 2020–2023

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020 ja julkisen talouden suunnitelma vuosille 2020–2023 luovat Rikosseuraamuslaitokselle edellytykset nykyisen palvelutason ylläpitämiselle.

Rikosseuraamuslaitoksen vuosien 2020–2023 määrärahakehyksessä on huomioitu lainsäädäntöuudistuksista aiheutuvat lisämenot. Rikosseuraamuslaitokselle on osoitettu vakavan väkivallan uusimisriskin vähentämisestä aiheutuviin menoihin 0,67 milj. euroa v. 2020 lukien, ehdollisen vankeuden oheisseuraamuksia koskevan järjestelmän täydentämisestä aiheutuviin menoihin 1,1 milj. euroa v. 2020 lukien, lapsen seksuaalisen hyväksikäytön rangaistustason tarkistamiseen 0,435 milj. euroa v. 2020 ja 0,87 milj. euroa v. 2021 lukien, ehdonalaista vapauttamista koskevien säännösten tarkistamiseen 2,2 milj. euroa v. 2021 lukien ja sakon muuntorangaistuksen uudistamiseen 2,2 milj. euroa v. 2021 lukien. Lisäksi määrärahalisäyksinä on huomioitu Hämeenlinnan vankilan (0,625 milj. euroa v. 2020 ja 2,5 milj. euroa v. 2021 lukien) sekä Oulun ja Pelson vankiloiden rakennushankkeet (6,6 milj. euroa v. 2022 lukien). Poliisin rikostorjunnan laajentuessa hallitusohjelmakirjauksen mukaisesti, on Rikosseuraamuslaitokselle osoitettu 2,1 milj. euron lisämääräraha v. 2020 lukien. Vastaavasti Rikosseuraamuslaitoksen määrärahoja vähentävät JTS-säästö (-0,457 milj. euroa v. 2020, -0,912 milj. euroa v. 2021, -1,366 milj. euroa v. 2022, -1,819 milj. euroa v. 2023) ja Rikosseuraamuslaitoksen toimintakyvyn turvaamiseksi ja vankilaverkoston ylläpitoon osoitetun määrärahan leikkaaminen (-1,5 milj. euroa v. 2020 lukien).

Rikosseuraamuslaitoksen taloudellinen tilanne on vakaa. Uuden kehitteillä olevan asiakastietojärjestelmän Rotin ja toimitilahankkeiden alkuperäistä arviota suurempien kustannusten vuoksi Rikosseuraamuslaitoksen tulee seuraavien kahden vuoden ajan suunnitella määrärahojensa käyttö erityisen tarkasti, jotta taloudellisen tilanteen pysyminen vakaava ja hyvässä hallinnassa varmistetaan myös tulevina vuosina.

Rikosseuraamuslaitoksen menopaineet v. 2021–2024

Hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti Rikosseuraamuslaitoksen toimitilaverkostoa kehitetään nykyiset toimipaikat säilyttäen. Vuonna 2020 otetaan käyttöön Hämeenlinnan uusi naisvankila, Keravan avovankila sekä Jyväskylän avovankila ja yhdyskuntaseuraamustoimisto. Oulun ja Vaalan vankiloiden hankkeet ovat käynnissä.

Rikosseuraamuslaitoksen toiminnan kehittämiseksi tulevissa määrärahakehyspäätöksissä tulisi huomioida seuraavat menopaineita aiheuttavat kehittämishankkeet:

Osoite
Lintulahdenkatu 5
00530 Helsinki

Puhelin
029 56 88500

Faksi
029 56 65440

Sähköpostiosoite
kirjaamo.rise@om.fi

Www-osoite
rikosseuraamus.fi

vankilatuote.fi

- Tutkintavankipaikkojen lisääminen; Vantaan vankilan yhteyteen tulisi rakentaa 160-paikkainen lisärakennus tutkintavangeille, jotta tutkintavankien nopeampi siirto Poliisin tiloista vankilaan ja esitutkinnan turvaamiseksi vaadittava erillääänpito voidaan varmistaa. Vantaan vankilan lisärakennuksesta aiheutuva vuotuinen lisämäärärahan tarve on alustavan arvion mukaan vähintään 6 milj. euroa.
- Vankiloiden turvatekniikan uusiminen; Osa vankiloiden turvatekniikasta on elinkaarensa päässä ja ne tulee uusia vuosien 2021–2024 aikana. Turvatekniset järjestelmät ovat välttämättömiä henkilökunnan ja vankien turvallisuuden varmistamiseksi sekä vankien säilytysvarmuuden turvaamiseksi. Turvatekniikan uusimisen aiheuttama lisämäärärahan tarve vuosina 2021–2024 on karkean arvion mukaan yhteensä n. 8 milj. euroa.
- Henkilöstön osaamisen ja saatavuuden kehittäminen; Tavoitteena on, että korkeakoulututkinto on tulevaisuudessa alan pääasiallinen tutkinto. Osa vankiloiden nykyisistä valvontahenkilöstön toimenkuvista muutettaisiin korkeakouluopintoja vastaaviksi rikosseuraamustyöntekijän toimenkuviksi. Uusi rikosseuraamustyöntekijän tehtävän käyttöönotto mahdollistaisi tehokkaammin uusintarikollisuuteen vaikuttavan toiminnallisen tuloksellisuuden parantamisen. Tehtävänkuvien muutoksesta aiheutuva palkkausmuutos aiheuttaa menopaineita. Alustava arvio vuotuiseksi lisämäärärahan tarpeeksi on noin 1,2 milj. euroa v. 2024 tasossa.
- Vankiloiden varallaolojärjestelmän purkaminen; EU:n työaikadirektiivi (2003/88/EY) ja 1.1.2020 voimaan tuleva uusi työaikalaki (HE 158/2018) eivät mahdollista nykymuotoisen varallaolon käyttöä. Varallaolosta luopuminen edellyttää varallaolojärjestelmän piirissä olevien vankiloiden henkilöstömitoituksen lisäämistä yhteensä 22 henkilötyövuodella turvallisuustason säilyttämiseksi ja henkilöstön työturvallisuuden varmistamiseksi. Lisämäärärahan tarve on n. 1,1 milj. euroa vuodesta 2021 lukien.
- Vankiloiden vuokramallimuutoksen kustannukset; Vankiloiden siirtäminen kokonaisvuokramalliin parantaisi vankiloiden kunnossapidon tasoa, mikä mm. pienentäisi riskiä, että yksiköitä jouduttaisiin sulkemaan huonojen sisäilmaolosuhteiden vuoksi. Lisäksi Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstön työpanos voitaisiin kohdentaa nykyistä paremmin ydintehtävään. Kokonaisvuokramalliin siirtymisen arvioitu vuotuinen lisämäärärahan tarve on n. 1,3 milj. euroa.
- Rikosseuraamusasiakkaiden sähköisen asioinnin ja älyvankilan kehittäminen; Hämeenlinnan vankilassa toteutettava älyvankila-malli on tarkoitus siirtää myös muihin suljettuihin vankiloihin. Palvelutarjonta ei rajoittuisi enää samassa määrin yksittäisen vankilan palvelutarjontaan ja resursseihin, sillä sähköiset palvelut lisäisivät kustannustehokkaalla ja vaikuttavalla tavalla uusimisriskiin vaikuttavaa työtä. Vuotuinen lisämäärärahan tarve on n. 3,1 milj. euroa vuoden 2022 tasossa.

Toimintaympäristön muutosten vaikutus Rikosseuraamuslaitoksen toiminnan kehittämiseen.

Rikosseuraamuslaitoksen näkökulmasta sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisvastuun siirtyminen maakuntien järjestämisvastuulle helpottaa toteutuessaan rikosseuraamusasiakkaiden palveluihin sijoittumista ja edesauttaa palveluiden laadun kehittämistä. Uudistus edistää käsityksemme mukaan myös asiakkaiden yhdenvertaista kohtelua. Sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistuksen lisäksi hallitusohjelmassa on useita asiakokonaisuuksia, joiden toteuttaminen edistää rikostaustaisten henkilöiden integroitumista ja osallisuuden kokemista yhteiskuntaan. Asunnottomuuden vähentäminen, yhteisen asiakassuunnitelman käyttöönotto, koulutuksen lisääminen sekä työllisyyden edistäminen parantavat olennaisesti Rikosseuraamuslaitoksen asiakkaiden tilannetta.

Suunnittelukauden aikana varmistutaan siitä, että Rikosseuraamuslaitoksen tuottama toiminta vähentää rikosseuraamusasiakkaiden uusintarikollisuutta ja vastaa asiakkaiden palvelutarpeita. Vuoteen 2023 mennessä määritellään Rikosseuraamuslaitoksen ydinosaaminen. Tämän lisäksi määritellään sidosviranomaisten ja ulkoisten palveluntuottajien mahdollisuudet rikoksettomuutta edistävien palveluiden tuottamiseen myös rangaistusaikana. Tavoitteena on, että rikosseuraamusasiakkaita ohjataan nykyistä laajemmin yhteiskunnan normaalipalveluiden käyttöön ja palveluita tuotetaan laajemmin ulkopuolisten palveluntuottajien toimesta.

Digitalisaatio yhteiskunnassa tulee jatkumaan voimakkaasti. Digitaitojen puuttuminen merkitsee todennäköisesti syrjäytymistä yhteiskunnasta. Digitaitojen opettaminen ja sähköisten palveluiden käytön mahdollistaminen tulee olemaan lähivuosien painopistealue. Digitalisaation edistäminen merkitsee sitä, että laitoksen henkilökunnalla tulee olla osaamista vankien ja yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden digitaitojen ohjaukseen. Osaamisen kehittämisen lisäksi on varmistuttava siitä, että Rikosseuraamuslaitoksella on tarpeellinen määrä resursseja sähköisten palvelujen ja ict- laitteistojen hankintaan.

Rikosseuraamuslaitoksen keskeisimmät riskit

Rikosseuraamuslaitoksen keskeisimmät riskit kehyskaudella ovat seuraavat:

1. Toimitilaverkosto; Toimitilaverkosto on epätarkoituksenmukainen verkostoyhteistyökumppaneiden ja henkilöstön saatavuuteen nähden. Toimitilat ovat osin huonokuntoisia ja ne eivät tue strategian mukaisten tavoitteiden saavuttamista ja kestävää kehitystä. Nykyiset rakenteet sitovat liiaksi henkilökuntaa. Toimitilojen huonon kunnon vuoksi on riskinä, että tiloja joudutaan äkisti tyhjentämään sisäilmaolosuhteiden tai muiden vastaavien syiden vuoksi.

2. Henkilöstön riittävyys, osaaminen ja saatavuus; Rakenteet sitovat liikaa henkilökuntaa. Entistä moniongelmaisempi asiakaskunta edellyttää henkilökunnan osaamistason nostamista ja työpanoksen uudelleenkohdentamista. Riskinä on, että nykyisen henkilöstön osaamista ei saada kehitettyä riittävän nopeasti vastaamaan työn sisällön kehittymisen edellyttämää uudenlaista osaamista. On huolehdittava Rikosseuraamuslaitoksen työnantajakilpailukyvystä, jotta turvataan riittävä osaavan henkilöstön saatavuus.

3. Roti; Uusi asiakastietojärjestelmä Roti otetaan käyttöön kerralla, joten riskinä on, että Rotin käyttöönotossa ilmenee ongelmia. Rotin kokonaiskustannustason nousu kaventaa toiminnan kehittämismahdollisuuksia.

Kehitysjohtaja Pauli Nieminen